

РОЛЬ ФІКТИВНИХ ПІДПРИМЦІВ В ОПОДАТКУВАННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Строєнко С.С.

Науковий керівник: Сидорко Н.Л.

Університет Державної фіскальної служби України

Постановка проблеми: В сучасних умовах господарювання однією з найбільш вагомих перешкод на шляху формування ефективного організаційно-економічного механізму оподаткування підприємницької діяльності громадян є висока популярність такого методу мінімізації власних податкових зобов'язань великими підприємствами як створення “фіктивних підприємців”. Тобто використання статусу фізичної особи-підприємця (далі ФОП) та передбачених для неї податкових пільг у корисливих цілях суб'єктами, які не відповідають визначеним критеріям таких осіб. Ця проблема, безумовно, потребує нагального вирішення та пошуку напрямів її остаточного викорінення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема оподаткування підприємницької діяльності громадян та виокремленню напрямів їх подолання займалися та присвячували наукові праці такі вітчизняні економісти: В. Вишневський, Ю. Іванов, В. Карпова, Л. Карпов, Н. Малиш, С. Міщенко, В. Мельник, С. Стешенко та ін.

Метою дослідження є здійснення оцінки впливу діяльності та тенденцій розвитку підприємців на формування та функціонування організаційно-економічного механізму оподаткування підприємницької діяльності громадян з метою обґрунтування власних пропозицій та конкретних рекомендацій щодо способів усунення виявленого негативного впливу.

Виклад основного матеріалу. Ця проблема є актуальною, оскільки необхідність налагодження та впровадження дієвого організаційно-економічного механізму оподаткування підприємницької діяльності громадян в Україні визначається вимогами Європейського Союзу щодо встановлення в нашій державі адекватної і стабільної системи оподаткування із відповідним рівнем податкового навантаження.

З цією метою, з'ясуємо сутність організаційно-економічного механізму оподаткування підприємницької діяльності громадян, під яким необхідно розуміти систему чинників управління процесом оподаткування ФОП, яка включає відповідні методи, важелі, нормативно-правове й інформаційне забезпечення.

Наприклад, одним із напрямів удосконалення організаційно-економічного механізму оподаткування підприємницької діяльності громадян є система ознак “фіктивного підприємця”, яка б слугувала моделлю розпізнавання останніх уповноваженими органами державної влади.

Варто зазначити, що у вітчизняній практиці проблема фіктивного підприємництва майже не вирішується.

Окремі положення щодо визначення його сутності містяться у Кримінальному Кодексі України [3], стосуються виключно юридичних осіб і не охоплює фіктивне підприємництво, яке може прикриватись організаційно-правовою формою індивідуального підприємництва фізичної особи. згідно Листом ДПА України Щодо роз'яснення поняття “фіктивна фірма” [4] підтверджується, що чинним законодавством України не дано чіткого визначення понять “фіктивна фірма” та “фіктивний суб’єкт підприємницької діяльності”.

В практичній підприємницькій діяльності ці терміни вживаються не як правова категорія, а як узагальнюючі поняття, головними (але не виключними) ознаками яких є те, що суб’єкт підприємницької діяльності: зареєстрований на втрачений громадянином України паспорт; не перебуває за юридичною та фактичною адресою; не подає звітності; не сплачує податків.

З огляду на це виникла необхідність введення у наукове коло поняття “фіктивний підприємець”, під яким, на нашу думку, необхідно розуміти ФОП, зареєстровану у встановленому законодавством порядку, метою створення якої є мінімізація податкових зобов’язань фірми-роботодавця чи іншого суб’єкта господарювання.

Основною метою реєстрації “фіктивних підприємців”, як зазвичай, є:

- сплата меншої суми податкових платежів із фонду заробітної плати найманих працівників визначеного підприємства (це досягається шляхом реєстрації найманих працівників у якості ФОП платника єдиного податку, при якому максимальна сума податку становитиме не більше 200 грн. на місяць [2]);

- мінімізація податкових зобов’язань великих підприємств за рахунок подрібнення їх бізнесу на малі підприємства чи окремі ФОП (шляхом реєстрації власників підприємства у якості ФОП – платників єдиного податку, діяльність яких обмежується лише величиною граничнодопустимого обсягу виручки від реалізації товарів, робіт, послуг – 500 тис. грн. в рік, а також кількістю найманих працівників – 10 осіб протягом року.

Вплив “фіктивних підприємців” на формування та функціонування організаційно-економічного механізму оподаткування підприємницької діяльності громадян має як позитивний, так і негативний характер.

Позитивний вплив виявляється через:

- позитивну тенденцію створення ФОП протягом останніх років;
- щорічне збільшення абсолютного приросту податкових надходжень від ФОП – платників податків;
- підвищення ролі малого бізнесу у вітчизняному підприємстві (на жаль, через значну участь в такому процесі “фіктивних підприємців” згадане підвищення є формальним).

Однак, такі ніби то й позитивні наслідки функціонування “фіктивних підприємців” вважаємо не однозначними, оскільки в окремих економічних ситуаціях можуть бути не відчутними для національної економіки.

Негативними наслідками функціонування “фіктивних підприємців” для вітчизняної економіки в цілому, називаємо: розпорошення бізнесу великих підприємств; стримування розвитку вітчизняного підприємництва; недоотримання бюджетами усіх рівнів податкових надходжень від великих підприємств через оптимізацію останніми власних податкових зобов’язань за допомогою “фіктивних підприємців”; дискредитацію спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб’єктів малого підприємництва; часткове пенсійне забезпечення “фіктивних підприємців” – найманих працівників (останні, переважно, не здійснюють необхідних доплат до суми єдиного податку для гарантування повного свого пенсійного страхування).

Найбільший негативний вплив “фіктивного підприємця” на організаційно-економічний механізм оподаткування підприємницької діяльності громадян визначається ключовою його ознакою – обранням системи сплати єдиного податку. Це проявляється в порушенні стабільності функціонування зазначеного механізму, зокрема, в частині спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності ФОП, а також відсутності довіри громадян до такого режиму оподаткування. Наявність зазначених вище негативних наслідків, на нашу думку, є обґрунтованою причиною визнання необхідності розпізнавання “фіктивних підприємців” та боротьби із прецедентами їх створення. Висновки та перспективи подальших досліджень Варто наголосити, що одне лише викриття факту реєстрації “фіктивного підприємця” не означає одночасного вдосконалення організаційно-економічного механізму оподаткування підприємницької діяльності громадян в Україні. Цей процес потребує супроводжуючих не менш важливих заходів, а саме: реформування системи оподаткування ФОП, вдосконалення нормативно-правового та інформаційного забезпечення, врегулювання методів взаємовідносин як між уповноваженими органами влади, так і з ФОП. Способи реалізації таких заходів потребують подальшого детального вивчення та осмислення вітчизняними науковцями та практиками.

Література:

1. Закон України “Про податок з доходів фізичних осіб” №889-IV від 22 травня 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=889-15>.

2. Коментар до статті 205. Фіктивне підприємництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/024/202.php>.

3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12.2015 р. № 909-VIII.

4. Указ Президента України “Про спрощену систему оподаткування обліку та звітності суб’єктів малого підприємництва” №727/98 від 3 липня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=727%2F98>.